ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Marie Turkové a soudců JUDr. Petra Průchy a JUDr. Dagmar Nygrínové v právní věci žalobce: **Mgr. Ing. R. V.**, bytem zast. JUDr. Janou Kašpárkovou, advokátkou, se sídlem Blanická 19, Olomouc, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 23. 10. 2008, č. j. 38 Cad 3/2006 - 29,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

Žalobce (dále též „stěžovatel“) včas podanou kasační stížností napadá rozsudek Krajského soudu v Ostravě č. j. 38 Cad 3/2006 - 29, ze dne 23. 10. 2008, kterým byla zamítnuta jeho žaloba proti rozhodnutí žalované č. j. 6003-308/RRRČ/2005-Kr, ze dne 11. 11. 2005, jímž žalovaná zamítla odvolání stěžovatele proti rozhodnutí Okresní správy sociálního zabezpečení Olomouc č. j. 32291/030/05/05/9003/7.9.05/ML, ze dne 7. 9. 2005, kterým bylo rozhodnuto, že část přeplatku na pojistném žalobce jako osoby samostatně výdělečně činné bude použita na úhradu dlužného penále ze záloh na pojistné na důchodové pojištění za rok 2004.

V podané žalobě stěžovatel nesouhlasil s postupem žalované, která mu v červenci 2005 při vracení přeplatku záloh na pojistné na důchodové pojištění za rok 2004 odečetla částku 1853 Kč a tuto použila na tvrzené penále z nezaplacených záloh na pojistném na důchodovém pojištění OSVČ za rok 2004, a kterýžto postup byl následně stvrzen shora označenými rozhodnutími OSSZ Olomouc a žalované (rozhodnutí ČSSZ vydal prostřednictvím regionálního referátu, pracoviště Ostrava). K věci samé uvedl, že zálohy na pojistné na důchodové pojištění

za rok 2004 za měsíce leden až duben 2004 v celkové výši 2641 Kč byly uhrazeny z přeplatku záloh na pojistné na důchodové pojištění OSVČ za rok 2003, který OSSZ Olomouc vyúčtovala ke dni opožděného podání Přehledu o příjmech a výdajích OSVČ za rok 2003, tedy k 20. 5. 2004. Zbývající část přeplatku záloh na pojistné na důchodové pojištění OSVČ za rok 2003 ve výši 496 Kč mu ve výši 1292 Kč vrátila. Důvodně tak měl za to, že k 20. 5. 2004 (tedy ke dni vyúčtování) jsou všechny jeho splatné závazky vůči OSSZ Olomouc vyrovnány. V Přehledu o příjmech a výdajích OSVČ za rok 2003, odevzdaném 20. 5. 2004, stěžovatel vzhledem k hlavním příjmům ze zaměstnání vyznačil výši záloh pro rok 2004 v částce 0 Kč. Pracovnice OSSZ mu vysvětlila, že aby nemusel platit zálohy na pojistné jako OSVČ, je třeba přinést potvrzení zaměstnavatele o výši příjmů a předala mu k tomu používaný tiskopis. Vyplněný a potvrzený jej na OSSZ stěžovatel doručil v závěru října 2004. První listina, která mu od OSSZ po doručení potvrzeného tiskopisu přišla, byla koncem ledna 2005 „Inventura pohledávek k 25. 01. 05“, z níž vyplývalo, že dluh stěžovatele vůči OSSZ Olomouc k 25. 1. 2005 činil 0 Kč. Důvodně proto předpokládal, že otázka záloh na pojistné za rok 2004 byla vyřešena a jako OSVČ na zálohách nic nedluží. V Přehledu o příjmech a výdajích OSVČ za rok 2004 řádně podaném v zákonem stanovené lhůtě požadoval vrácení přeplatku na zálohách ve výši 2641 Kč. OSSZ Olomouc poté, k překvapení stěžovatele, uplatnila penále z nezaplacených záloh za rok 2004. Napadené rozhodnutí OSSZ Olomouc, potvrzené rozhodnutím žalované, se opírá o § 13a odst. 9 zákona č. 589/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, které podle něho vede k povinnosti platit zálohy i u těch osob, jež by podle § 13a odst. 8 téhož zákona platit vůbec nemusely. Výkon veřejné správy prováděný ve smyslu § 13a odst. 9 citovaného zákona označil odporující ústavně zakotvenému principu na dobrou správu, porušující jmenovitá ustanoveni Listiny základních práv a svobod a kolidující i s judikátem Ústavního soudu III. ÚS 188/404. Dle názoru stěžovatele není možné, aby z jednání státního orgánu nejprve vyplývalo, že občan vůči němu nemá závazky, a po uplynutí několika měsíců se stejný orgán přihlásil o penále, které mezitím utěšeně narostlo. Stěžovatel v žalobě uzavřel, že má za to, že § 13a odst. 9 citovaného zákona je v rozporu s ústavním pořádkem České republiky, a proto se domnívá, že by soud ve vztahu k tomuto ustanovení mohl využít své aktivní legitimace k podání návrhu Ústavnímu soudu na jeho zrušení.

Krajský soud v Ostravě v zamítavém rozsudku uvedl, že listina, na kterou žalobce poukazoval, tedy Inventura pohledávek k 25. 1. 2005, obsahuje dvě části, a to přehled pohledávek za léta 1998 – 2003 (dluh 0 Kč), ale také přehled předpisů a plateb v roce 2004, z něhož vyplývá, že žalobce měl platit zálohy za leden až září 2004 (v konkrétních částkách zde uvedených), avšak uhrazeny byly jen zálohy za leden až duben 2004. V této souvislosti krajský soud poukázal i na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 11. 2006, č. j. 6 Ads 67/2004 - 69, který řešil obdobnou situaci a dospěl k závěru, že penále ze záloh nemohlo být ještě v přehledu (inventuře pohledávek) konkrétně vyčísleno, protože k tomu mohlo dojít až po podání přehledu o příjmech a výdajích za daný rok. Krajský soud dále neshledal, že by § 13a odst. 9 zákona č. 589/1992 Sb. porušoval žalobcem namítaná ustanovení Listiny, stejně jako neshledal, že by napadená rozhodnutí správních orgánů kolidovala s rozhodnutím Ústavního soudu III. ÚS 188/404, jak namítal žalobce. Podle krajského soudu případ žalobce nekoresponduje s avizovanou věcí, projednanou Ústavním soudem. Správní orgán v nyní posuzované věci poskytl žalobci jasný a konkrétní přehled o stavu dluhů, žalobci se dostalo také správného poučení o nutnosti doložit potvrzení o příjmech, takže správní orgány v daném případě dbaly o ochranu zájmů žalobce.

V kasační stížnosti stěžovatel namítá, že krajský soud podle jeho názoru nesprávně posoudil důkazní listinu vyhotovenou dne 25. 1. 2005 OSSZ v Olomouci, označenou jako „Inventura pohledávek k 25. 01. 05“, a následně nesprávně vyvodil právní závěr, že správní orgán poskytl jasný a konkrétní přehled o stavu jeho dluhů. Stěžovatel nadále trvá na tom,

že z obsahu předmětné listiny (vzhledem k výslovně uvedenému uvozujícímu textu i vzhledem k celkové kompozici listiny) jednoznačně vyplývá, že celkový jeho dluh činil 0 Kč. Je přesvědčen, že OSSZ v Olomouci jej uvedla v omyl, když správně měla v inventuře pohledávek k 25. 1. 2005 výslovně a jednoznačně uvést, že jeho dluh k 25. 1. 2005 činil celkem 4985 Kč, nikoliv 0 Kč. Dluh, z něhož se penále počítá v rekapitulaci nepochybně uveden býti měl a nebyl. Stěžovatel navíc upozorňuje na vyjádření žalované z 28. 3. 2006 adresované soudu, kde na str. 4, čtvrtý odstavec shora, o listině z 25. 1. 2005 žalovaná sama výslovně prohlásila, že z listiny mělo vyplynout, že „penále k 25. 1. 2005 skutečně činilo 0….“. Za tohoto stavu pak muselo platit, že žalobce k uvedenému datu neměl žádného dluhu, a žalovaná nedokázala „jasně a konkrétně“ informovat ani krajský soud. Vzhledem k uvedenému má stěžovatel za to, že se krajský soud nevyrovnal s předloženými důkazy (když důkazní listinu dokonce vyložil tak, že se dostal částečně i do rozporu s tím, co o listině v průběhu řízení prohlásila sama žalovaná) a následně dospěl k nesprávnému právnímu závěru, že „správní orgán žalobci poskytl jasný a konkrétní přehled o stavu jeho dluhů“. Stěžovatel je přesvědčen, že správní orgán jej naopak uvedl v omyl, který zásadním způsobem přispěl k tomu, že penále, které správní orgán po žalobci následně požadoval, narostlo na cca dvojnásobek. Tím došlo k porušení § 3 odst. 1 a 2 tehdy platného správního řádu a čl. I Ústavy podobně, jak je judikováno v rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. III. 188/04 ÚS, které soud prvního stupně sám citoval, a s jehož právními závěry obecně souhlasil. Na základě uvedeného stěžovatel navrhuje, aby Nejvyšší správní soud napadený rozsudek Krajského soudu v Ostravě zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Žalovaná podala ke kasační stížnosti vyjádření, v němž uvádí, že v rámci odvolacího řízení přezkoumala prvoinstanční rozhodnutí, a z důvodů, uvedených ve svém rozhodnutí o odvolání, rozhodnutí správního orgánu prvního stupně potvrdila. Ve svém vyjádření k žalobě ze dne 28. 3. 2006 podrobně odůvodnila, za jakým účelem byla plátci předána Inventura pohledávek k 25. 1. 2005, způsob placení pojistného osobou samostatně výdělečně činnou, důvody vzniku penále ze záloh na pojistné za rok 2004 a postup vrácení přeplatku na pojistném podle § 17 odst. 1 zákona č. 589/1992 Sb., v platném znění. S napadeným rozsudkem se ztotožnila, kasační stížnost označila za nedůvodnou a navrhla její zamítnutí.

Nejvyšší správní soud napadený rozsudek soudu přezkoumal v mezích řádně uplatněných kasačních důvodů a v rozsahu kasační stížnosti podle § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s. a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

Stěžovatel v kasační stížnosti zejména namítá, že z obsahu listiny „Inventura pohledávek k 25. 01. 05“ jednoznačně vyplývá, že jeho celkový dluh na pojistném k tomuto datu činil 0 Kč, a je přesvědčen, že OSSZ v Olomouci v této písemnosti měla uvést jeho dluh k 25. 1. 2005, a tím, že tak neučinila, jej uvedla v omyl, díky čemuž pak narůstalo penále. Jinými slovy stěžovatel nesouhlasí s tím, že penále ze záloh nemohlo být ještě v dané inventuře pohledávek konkrétně vyčísleno.

Z obsahu spisu vyplývá, že stěžovatel byl pro účely placení záloh na pojistné na důchodové pojištění posuzován jako osoba vykonávající samostatnou výdělečnou činnost. Podmínky pro posouzení samostatné výdělečné činnosti jako vedlejší stanoví § 13a a odst. 8 a 9 zákona č. 589/1992 Sb., v platném znění. K datu rozhodování žalované podle těchto ustanovení, ve spojení s § 9 odst. 6 zákona č. 155/1995 Sb., platilo, že osoba samostatně výdělečně činná se, pro účely placení záloh na pojistné, považuje za osobu vykonávající tuto činnost jako činnost vedlejší mj. od kalendářního měsíce, ve kterém byl nebo měl být podán přehled o příjmech a výdajích podle § 15 odst. 1 zákona č. 589/1992 Sb. za kalendářní rok, v němž osoba samostatně výdělečně činná vykonávala činnost zakládající účast na nemocenském pojištění zaměstnanců nebo na nemocenské péči a příjem z této činnosti činí alespoň dvanáctinásobek minimální mzdy

zaměstnance v pracovním poměru odměňovaného měsíční mzdou, která platí k 1. lednu tohoto kalendářního roku, do kalendářního měsíce, který předchází kalendářnímu měsíci, ve kterém byl nebo měl být podán tento přehled za následující kalendářní rok. Za takovou se daná osoba považuje na základě oznámení, které tato osoba učiní a doloží. K oznámení osoby samostatně výdělečně činné o výkonu vedlejší samostatné výdělečné činnosti se pro účely placení záloh na pojistné přitom přihlíží od kalendářního měsíce, v němž bylo toto oznámení učiněno a doloženo. Protože stěžovatel toto oznámení za rok 2003 podal až dne 27. 10. 2004, byl v roce 2004 povinen platit zálohy na pojistné na důchodové pojištění až do měsíce 09/2004. Podle § 20 odst. 1 zákona č. 589/1992 Sb. platí, že nebylo-li pojistné zaplaceno ve stanovené lhůtě anebo bylo-li zaplaceno v nižší částce, než ve které mělo být zaplaceno, což platí i pro předepsané zálohy, je plátce pojistného povinen platit penále. Přehled o příjmech a výdajích podle § 15 odst. 1 zákona č. 589/1992 Sb. za rok 2004 podal stěžovatel dne 20. 7. 2005, a současně doložil, že v období od 1. 1. 2004 do 31. 12. 2004 vykonával zaměstnání s příjmem dosahujícím (alespoň) 80 400 Kč a tuto skutečnost řádně doložil. Teprve na základě tohoto přehledu o příjmech a výdajích, a ve spojení s ním doložených skutečností, bylo možné posoudit a rozhodnout, zda, a v případě, že ano, v jaké výši, má být za rok 2004 stěžovatelem hrazeno pojistné z jeho samostatné výdělečné činnosti. Z doložených údajů a skutečností vyplynulo, že stěžovatel za rok 2004 není povinen platit pojistné, a podle § 17 odst. 1 zákona č. 589/1992 Sb. mu měl být vrácen přeplatek na pojistném, uhrazeném zálohami za měsíce 01 – 04/2004, při zohlednění příp. splatných závazků. Od této částky tak bylo třeba odečíst dlužné penále, neboť jak bylo již poznamenáno, ve smyslu § 20 odst. 1 zákona č. 589/1992 Sb. se za dlužné pojistné považují i dlužné zálohy za dobu, po niž byla jejich platba předepsána. To bylo v souladu s výše uvedeným až do měsíce 09/2004 včetně. Posledním dnem, za který osoba samostatně výdělečně činná platí penále z dlužných záloh na pojistné, je přitom podle § 20 odst. 2 citovaného zákona den, ve kterém byl podán přehled podle § 15 předmětného zákona za kalendářní rok, za který vznikl dluh na zálohách na pojistném, tedy den 20. 7. 2005. Takto, zcela v souladu se zákonem, bylo stěžovateli také penále stanoveno.

Za tohoto stavu věci Nejvyšší správní soud shledal postup žalované, podrobně vyložený a zdůvodněný v odůvodnění v jejím rozhodnutí, za postup v souladu se zákonem. Postup, kdy penále na dlužných zálohách na rok 2004 bylo vypočteno a předepsáno až po podání přehledu o příjmech a výdajích za tento rok, tj. 20. 7. 2005, považuje Nejvyšší správní soud, s ohledem na shora citovanou zákonnou úpravu, za správný. Proto se Nejvyšší správní soud ztotožnil i s napadeným rozsudkem Krajského soudu v Ostravě. Ostatně k závěru, že penále ze záloh nemohlo být ještě konkrétně vyčísleno v inventuře pohledávek, protože k tomu mohlo dojít až po podání přehledu o příjmech a výdajích za daný rok, dospěl Nejvyšší správní soud již ve svém rozhodnutí ze dne 29. 11. 2006, č. j. 6 Ads 67/2004 - 69, kde řešil obdobnou situaci. Stručně vyjádřeno, je tomu tak z toho důvodu, že skutečnosti rozhodné pro to, zda nastala, či nenastala povinnost hradit pojistné osobou samostatně výdělečně činnou za určitý kalendářní rok, lze z povahy věci vždy zjistit až zpětně, a to jen z řádně doložených skutečností ve spojení s podávaným předepsaným přehledem o příjmech a výdajích za vždy předchozí kalendářní rok. To, že na základě oznámení o výši příjmů ze zaměstnání doloženého v průběhu aktuálního roku může takové osobě příp. odpadnout povinnost platit zálohy, ještě neznamená, že tato osoba nebude nakonec povinna pojištění za předmětný rok platit. To je vždy odvislé až od výše dosažených příjmů ze zaměstnání za vždy daný (v té době již uplynulý) kalendářní rok a jejich zjištění, pro což je zákonem předepisováno jejich oznámení a doložení ve spojení s přehledem o příjmech a výdajích, podávaným v zákonem stanoveném termínu. K datu 25. 1. 2005, kdy byla stěžovateli vyhotovena „Inventura pohledávek k 25. 01. 05“, tak žádné zúčtování plateb a závazků na pojištění ze samostatné výdělečné činnosti za rok 2004 nemohlo být provedeno, neboť to mohlo být učiněno až na základě přehledu o příjmech a výdajích, který stěžovatel podal 20. 7. 2005.

I když je třeba do jisté míry přisvědčit stěžovateli, že obsah této písemnosti (inventura pohledávek) není na první pohled zcela přehledný, přesto z ní při jejím pečlivém pročtení srozumitelně vyplývá především přehled předpisů a plateb v r. 2004 (stav k 25. 1. 2005). Je tak v něm uvedeno jednak jak (za které měsíce a v jaké výši) byly předepsány zálohy na pojistné v roce 2004, a dále i to, které z nich (tj. opět za které měsíce a v jaké výši) uhrazeny dosud nebyly. Návazně je v této písemnosti dále také přehledně uvedeno, jak byly vyrovnány stěžovatelovy platby pojistného za předchozí zúčtovaně uzavřené roky podnikání, jmenovitě za roky 1998 až 2003. Dosud dílčí platby za rok 2004 v této druhé části inventury pohledávek uváděny nejsou, k nim se vztahuje část první. V tomto smyslu je potom také třeba posuzovat stěžovatelem rozporované konstatování krajského soudu, že správní orgán mu poskytl jasný a konkrétní přehled o stavu jeho dluhů. Nad rámec potřebného odůvodnění Nejvyšší správní soud poznamenává, že stěžovatelova argumentace stran osobního neporozumění obsahu „inventury pohledávek“, za situace, kdy se s těmito (takto strukturovanými) přehledy setkává po celou spisem dokládanou dobu svého podnikání, tj. od r. 1998, a kdy tedy daný přehled zdaleka neobdržel a nepročítal poprvé, není důvodná.

Jak žalovaná v napadeném rozhodnutí, tak i krajský soud, v souladu se zákonem vyargumentovaly správnost předepsání penále z neuhrazených záloh na pojištění vyčerpávajícím způsobem. Nejvyšší správní soud zdůrazňuje, že stěžovateli byla výše předepsaných záloh sdělena, a to dokonce opakovaně. Jednak při podání přehledu za rok 2003, tj. 20. 5. 2004, a dále znovu v „Inventuře pohledávek k 25. 01. 2005“. Přesto však stěžovatel předepsané zálohy v době, kdy byl povinen je platit, je neplatil. Musel si tedy přinejmenším od data obdržení „Inventury pohledávek k 25. 01. 2005“ být tudíž vědom toho, že se dostává do prodlení s placením a nabíhá mu penále.

Námitce, že dluh stěžovatele měl být uveden již v písemnosti „Inventura pohledávek k 25. 01. 2005“, tak Nejvyšší správní soud nepřisvědčil. Stejně tak ani námitka stěžovatele dovolávající se toho, že byl obsahem „Inventury pohledávek k 25. 01. 05“ uveden v omyl, což mělo za následek nárůst penále, není za této situace na místě.

S ohledem na shora uvedené posouzení stížních námitek stěžovatelky shledal Nejvyšší správní soud kasační stížnost jako nedůvodnou, a proto ji zamítl (§ 110 odst. 1 s. ř. s.)

O nákladech řízení o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud podle ust. § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s ust. § 120 s. ř. s. Stěžovatel neměl ve věci úspěch, proto mu právo na náhradu nákladů řízení nenáleží. To by náleželo žalované, přiznání nákladů řízení správnímu orgánu ve věci důchodového pojištění je však podle ust. § 60 odst. 2 s. ř. s. vyloučeno, proto Nejvyšší správní soud rozhodl, že se ani žalované, přestože měla ve věci plný úspěch, náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti nepřiznává.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 6. května 2009

JUDr. Marie Turková
předsedkyně senátu